Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om oprettelse af EU-programmet for sikker konnektivitet for perioden 2023-2027

[COM(2022) 57 final — 2022/0039 (COD)]

og

Fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet: En EU-tilgang til rumtrafikstyring — Et EU-bidrag til en løsning på en global udfordring

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Ordfører: **Pierre Jean COULON**

Anmodning om udtalelse	Kommissionen, 2.5.2022
Retsgrundlag	Artikel 189, stk. 2, og artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet
Vedtaget i sektionen	7.9.2022
Vedtaget på plenarforsamlingen	21.9.2022
Plenarforsamling nr.	572
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	222/0/1

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. EØSU mener, at meddelelsen og forslaget, som markerer begyndelsen på udviklingen af en europæisk rumpakke, er absolut nødvendige og uundværlige, som forholdene er nu. Udvalget anbefaler, at den fælles meddelelse gennem aktivt diplomati kraftigt skal fremme den multilaterale styring af rumtrafikken i FN-regi, og navnlig inden for COPUOS og nedrustningskonferencen, da vi ikke har tilstrækkeligt med regler på området.

1.2. Den absolutte prioritet, som rumtrafikstyringen, herunder af rumaffald, udgør, kræver, at der tages hensyn til alle aktører i Europa. Som det konstateres i den fælles meddelelse, og som denne udtalelse viser, er det største problem, der er forbundet med mosaikken af programmer til styring af rumtrafikken (STM), at der mangler international standardisering. Det står således uden videre klart, at det er nødvendigt at udvikle internationale standarder, retningslinjer og bedste praksis.

1.3. EØSU opfordrer til en konkret gennemførelse af et system til overvågning af rummet for at sikre, at rummet er bæredygtigt på langt sigt for alle medlemsstaterne.

Det andet centrale princip i rumretten er nemlig de forskellige aktørers ansvar for deres rumaktiviteter. Det er et internationalt ansvar for kontrol med aktiviteter og ansvar for skader som følge af disse aktiviteter i det ydre rum. Det er i forbindelse med det internationale ansvar for kontrol med aktiviteterne, at den fælles meddelelse passer ind.

1.4. EØSU beklager manglen på international standardisering og anbefaler, at der vedtages standarder, bl.a. for håndtering af satellitrester, og retningslinjer på europæisk plan med inddragelse af det organiserede civilsamfund.

Kampen mellem tidligere primært statslige rumaktører og dem, der stræber efter at blive væsentlige private eller offentlige aktører, opfordrer til en gennemgribende reform af de internationale standarder, der blev vedtaget, da rummet var et anliggende for en lille gruppe af teknologiske og industrielle magter.

1.5. Som påpeget i den supplerende udtalelse CCMI/196 om »New Space«:

— bør der udvikles synergieffekter med Den Europæiske Forsvarsfond for at styrke samspillet mellem den civile industri, rumfartsindustrien og forsvarsindustrien

— bør rammeprogrammet Horisont Europa anvendes til at stimulere rummarkedet ved at støtte skabelsen af innovative kommercielle løsninger for opstrøms- og nedstrømssegmenterne i EU's rumsektor og ved at fremskynde tilgængeligheden af de nødvendige nøgleteknologier

— er uddannelses- og erhvervsuddannelsesaktiviteter afgørende for udviklingen af avancerede færdigheder på rumrelaterede områder, mens erfaringerne fra tidligere konstellationsprojekter som Galileo og Copernicus kan bruges til at forbedre det rumbaserede konnektivitetssystem

— vil en tildeling af ansvarsområder, med hensyn til ledelse, til de bedste aktører på grundlag af deres dokumenterede kompetencer i overensstemmelse med reglerne for offentlige indkøb sikre en effektiv gennemførelse af programmet og samtidig fremme udviklingen af New Space

— er fremme af videnskabelige og tekniske fremskridt desuden grundlaget for konkurrencedygtighed og innovationsevne til gavn for SMV'er, nystartede virksomheder og innovative virksomheder.

2. **Baggrund**

2.1. Rummet udgør i dag på mange måder et ekstra økonomisk område. Fremskyndelse af offentlige og private investeringer fører til en fortætning af aktiviteterne i rummet og omdanner rummet til en stor geostrategisk satsning. Teknologisk konkurrence, fremkomsten af nystartede virksomheder, der beskæftiger sig med rumsektoren, åbning af nye markeder og tjenester, staters og private operatørers ønske om at udvide aktiviteterne i kredsløbsbanerne øger udnyttelsen af rummet.

2.2. På trods af rummets strategiske betydning er der ingen overordnet myndighed eller bindende love, der gælder for jordnære og geostationære satellitkredsløb, ingen regulering og intet system til styring af trafikken i rummet, og dette til trods for at antallet af satellitter i kredsløb stiger.

2.3. Hidtil har styringen af trafikken i rummet udelukkende været baseret på frivillig og ikkebindende god praksis med det formål at begrænse de statistiske risici for kollision mellem satellitter og rumaffald. Denne praksis forvaltes og anvendes dog ikke altid rigtigt. Den foreskriver, at der ikke forsætligt må produceres affald i kredsløbsbanerne og kræver, at udtjente satellitter gøres »passive« ved at anvende restbrændstoffet, at »25-årsreglen« for satellitter i jordnære kredsløbsbaner overholdes (udtjente satellitter skal vende tilbage til atmosfæren inden for 25 år), og at ubrugte geostationære satellitter placeres i et »kirkegårdskredsløb«. Disse regler er imidlertid ikke længere tilstrækkelige til at begrænse risikoen for kollision.

2.4. Hertil kommer, at der er ved at opstå nye operationelle koncepter, nemlig overvågning og sporing i rummet (Space Surveillance and Tracking eller SST), rumtrafikkoordinering (Space Traffic Coordination eller STC), koordinering og styring af trafikken i rummet (Space Traffic Coordination and Management eller STCM) ([1]).

2.5. Det er derfor både presserende og strategisk vigtigt at indføre reel lovgivning om rumaktiviteter og satellittrafik for at sikre rummets bæredygtighed på langt sigt, og det samme gælder brugen af kunstig intelligens til at forbedre de manøvrer, der foretages for at undgå kollisionsrisici.

2.6. Tidligere i år iværksatte Kommissionen projektet *Spaceways*, som har til formål at optegne konturerne af et system til styring af rumtrafikken med henblik på at udarbejde en færdselslov og fastlægge betingelserne for udstedelse af licenser og flyvetilladelser.

([1]) JOIN(2022) 4 final.

2.7. Målet med projekterne *Spaceways* og EUSTM, der blev iværksat i januar 2021, er inden juni og august 2022 at give Kommissionen anbefalinger og vejledning om styring af rumtrafikken samt en juridisk, politisk og økonomisk vurdering, der skal føre til endelige anbefalinger og retningslinjer for gennemførelsen ([2]).

2.8. I den fælles meddelelse fra Kommissionen og den høje repræsentant anerkendes behovet for en EU-tilgang og forudser regelmæssige høringer, drøftelser og dialoger med alle relevante interesserede parter i EU, det være sig civile og militære på transportområdet, navnlig luftfarten, samt den europæiske rumindustri, idet der tages hensyn til forsvars- og sikkerhedsbehov, med støtte fra Det Europæiske Forsvarsagentur. EØSU ser gerne, at hele samfundet og ikke kun erhvervslivet inddrages i denne proces.

2.9. Meddelelsen omfatter anvendelse af EU's SST-konsortium ([3]) til at etablere den operationelle kapacitet, der er nødvendig for EU's fremtidige styring af rumtrafikken, hvilket omfatter forbedring af dets præstationer, udvikling af rumovervågnings- og sporingstjenester (SST) og nye teknologier ved hjælp af kunstig intelligens og kvanteteknologier, støtte til reduktion af affald og vedligeholdelse i kredsløb og etablering af finansieringssynergier mellem Unionen, de nationale fonde, Den Europæiske Rumorganisation (ESA), Horisont Europa og programmet for udvikling af den europæiske forsvarsindustri.

2.10. Styrkelse af rumdækningen uden for det europæiske kontinent er et vigtigt aspekt af EU's program for sikker konnektivitet for perioden 2023-2027. EU vil især skulle støtte sig til FN's Kontor for Anliggender i det Ydre Rum (UNOOSA), og nationale organer i forbindelse med udvikling af standarder for styringen af rummet, samtidig med at der tilskyndes til udvikling af fælles standarder i et specifikt forum og fremme af en integreret tilgang fra de internationale standardiseringsorganisationers side.

2.11. Ambitionerne indebærer på kort sigt, at industrien påtager sig visse forpligtelser, og på mellemlangt sigt, at medlemsstaterne udarbejder et lovgivningsforslag for at imødegå fragmenteringen af de nationale tilgange og undgå konkurrenceforvridninger i forhold til operatører, der er etableret uden for Unionen, ved at indføre princippet om ligebehandling af operatører. Der er også planer om ikkebindende foranstaltninger som f.eks. retningslinjer.

Lovgivningsforslaget vil være det første skridt. Herefter vil de europæiske organisationer skulle vedtage tekniske krav, enten i form af standarder eller retningslinjer, der gælder for alle.

2.12. I meddelelsen hedder det, at Unionen vil prioritere en multilateral tilgang inden for FN's rammer og fremme dialogen med Komitéen for Fredelig Udnyttelse af det Ydre Rum (COPUOS) og på nedrustningskonferencen. Den vil derfor skulle udpege de kompetente FN-organer, der skal gennemføre dens aktiviteter, for det er menneskehedens fremtid, der står på spil, samt Organisationen for International Civil Luftfart (ICAO) ikke at forglemme.

Den metode, der er omhandlet i meddelelsen, er en bottom-up metode, dvs. den vil bygge på nationale og regionale bidrag med henblik på at søge konsensus mellem de planlagte regler og standarder for derefter at integrere de regionale elementer i den globale styring, som endnu ikke er defineret.

3. **Generelle bemærkninger**

3.1. I Kommissionens meddelelse vurderes behovene for styring af rumtrafikken, og der foreslås en europæisk tilgang til brugen af rummet, herunder civil brug, som kan anvendes på verdensplan. Udviklingen i aktiviteterne i rummet, forøgelsen og diversificeringen af de aktører, der er involveret i udnyttelsen af det ydre rum, samt alle de økonomiske sektorers afhængighed i relation til satellitteknologier og -tjenester har ført til en stigende overudnyttelse af kredsløbene og en mætning af frekvensspektret, hvilket kræver en rationalisering heraf.

3.2. Jordnære kredsløbsbaner betragtes i folkeretten (Den Internationale Telekommunikationsunion eller ITU) som begrænsede naturressourcer. Principperne om frihed og ikke-tilegnelse, der styrer brugen af jordnære kredsløbsbaner, udfordres af anmodninger om frekvensallokering og udbredelsen af satellitsystemer i lande og virksomheder, der undertiden bryder ITU's regler.

([2]) Spaceways-projektet, der finansieres af EU's rammeprogram for forskning og innovation »Horisont 2020«, består af 13 store europæiske aktører: satellitproducenter og -opsendelsesoperatører, andre operatører og tjenesteudbydere samt politiske og juridiske forskningscentre og institutter.
EUSTM består af 20 store europæiske aktører.

([3]) Frankrig, Tyskland, Italien, Polen, Portugal, Rumænien og Spanien.

3.3. Kampen mellem tidligere primært statslige rumaktører og dem, der stræber efter at opnå en sådan status, herunder private aktører, kræver en gennemgribende reform af de internationale standarder, der blev vedtaget, da rummet var en forretning for en lille gruppe af teknologiske og industrielle magter.

3.4. Ud over de juridiske spørgsmål finder anvendelsen af rummet sted i en kontekst præget af en tilbagevenden af internationale geopolitiske spændinger, hvilket den nuværende situation viser: Dette omfatter truende operationer i samme kredsløb, demonstrationer af teknologiske overbud eller test af antisatellitvåben, hvilket har skabt et klima af mistillid mellem staterne.

3.5. Udfordringerne i forbindelse med mætningen af kredsløb og frekvensspektrum samt truslen fra spredning af rumaffald har fået medlemsstaterne, ESA og EU SST-konsortiet ([4]) til at overveje en bedre koordinering af overvågningsværktøjer og -teknologier. EØSU opfordrer til en streng regulering i lyset af de mange private konstellationer og mulige lovløse zoner.

3.6. Den fælles meddelelse illustrerer den vanskelige genoptagelse af den internationale dialog om en adfærdskodeks og foranstaltninger, herunder lovgivningsmæssige foranstaltninger, der skal sikre en bæredygtig udnyttelse af det ydre rum.

Juridiske og politiske overvejelser

3.7. EØSU støtter de driftsmål, der er fastsat i meddelelsen og forslaget til forordning, og ønsker at henlede opmærksomheden på juridiske og politiske overvejelser, som ikke kan ignoreres i lyset af de pågældende spørgsmål.

3.8. Begrebet »rumret« er ikke let at definere. Der er ikke enighed om spørgsmålet om afgrænsning af det ydre rum, men det er almindelig anerkendt, at rumretten primært er karakteriseret ved sine vejledende principper.

3.9. Selv om der er blevet vedtaget en række vigtige principper på baggrund af fem internationale aftaler og otte internationale resolutioner ([5]), er spørgsmålet om definitionen af rumretten fortsat uafklaret, da man i begyndelsen af rumudforskningen var mest optaget af at forhindre de første rummagter i at tilegne sig himmellegemer frem for udtrykkeligt at definere formålet med denne ret.

3.10. Principperne for rumretten blev fastlagt så tidligt som i FN-resolution 1962 (XVIII) af 13. december 1963 og gentaget i den første rumtraktat fra 1967.

De omfatter følgende elementer:

— udforskning og udnyttelse af det ydre rum til gavn for hele menneskeheden

— fri brugs- og udforskningsret

— ikke-tilegnelse

— fredelig udnyttelse

— staternes ansvar for deres rumaktiviteter

— samarbejde og gensidig bistand

— national jurisdiktion og kontrol over rumobjekter

— staternes ansvar for skader

— astronauternes status som menneskehedens udsendinge.

3.11. To andre principper i rumretten vidner om dens fredelige orientering.

([4]) https://www.eusst.eu

([5]) I. Chalaye, »Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial«, Institut d'études de géopolitique appliquée (IEGA), Paris, oktober 2021.

Det første er den forpligtelse til samarbejde og gensidig bistand, som påhviler alle stater, der deltager i udforskningen og udnyttelsen af det ydre rum. Det indebærer en effektiv og åben dialog mellem rummagterne for at sikre bæredygtigheden og sikkerheden af de aktiviteter, der gennemføres. I dag er denne dialog, som det fremgår af meddelelsen, særligt fokuseret på spørgsmålet om rumaffald.

3.12. Det andet centrale princip i rumretten er staternes og de nye aktørers ansvar for deres rumaktiviteter. Det er et internationalt ansvar for kontrol med aktiviteter og ansvar for skader som følge af disse aktiviteter i det ydre rum. Det er i denne kontekst af internationalt ansvar for kontrol med aktiviteterne, at den fælles meddelelse indgår.

3.13. Under udarbejdelsen af de vigtigste rumtraktater var emnet rumaffald og mætning af kredsløb og frekvenser ikke på dagsordenen, men i dag har vores samfunds afhængighed med hensyn til satellitressourcer ført til en kraftig stigning i opsendelsen af objekter i rummet, og det i en sådan grad, at spørgsmålet om kredsløb og frekvensallokeringer er blevet et reelt strategisk spørgsmål.

3.14. Vi har derfor efter 60 års rumdrift oplevet en hidtil uset stigning i sikkerhedsspørgsmål relateret til kredsløbene. Siden den kinesiske ASAT-test i januar 2007 er magtdemonstrationerne i rummet taget til under forskellige former. Der er også problemet om »bevæbning« af rummet.

I folkeretten er dette spørgsmål kernen i en gråzone, da der stadig ikke findes nogen definition af, hvad der udgør et angrebsmiddel i det ydre rum, eller hvad der udgør aggression, mens angrebsmetoderne i det ydre rum er forskellige og varierede; de omfatter missilangreb, laserstråleblindhed, cyberangreb på kommunikationskanaler, manøvrer inden for samme kredsløb osv.

3.15. Den geostationære kredsløbsbane står over for en anden form for vanskelighed, nemlig overbelastning af frekvenser og risiko for interferens. Den geostationære kredsløbsbane repræsenterer en kritisk zone for kontinuiteten af teletjenester for alle stater på planeten. Denne udvikling skaber en række juridiske vanskeligheder, fordi udviklingen af den geostationære kredsløbsbane har ført til skabelsen af et økonomisk marked og sågar til en spirende spekulation.

3.16. På baggrund af ovenstående mener EØSU derfor, at den fælles meddelelse gennem aktivt diplomati kraftigt skal fremme den multilaterale styring af rumtrafikken inden for rammerne af FN, og navnlig inden for COPUOS og nedrustningskonferencen, da vi ikke har tilstrækkeligt med regler på området.

Styring af trafikken i rummet, et europæiske forvaltningsspørgsmål

3.17. Styringen af trafikken i rummet er ikke et nyt begreb. På grund af arten og betydningen af udfordringerne for rumaktiviteternes sikkerhed, sikring og bæredygtighed har rumtrafikstyring imidlertid fået en hidtil uset høj prioritet blandt ruminteressenter og stater, der er bevidste om deres afhængighed af aktiver i rummet. Det er imidlertid kun stater med teknologisk kapacitet, der allerede har programmer for rumovervågning og -sporing (SST) samt kendskab til situationen i rummet (Space Situational Awareness eller SSA).

3.18. Det amerikanske forsvarsministerium driver i dag det mest avancerede system. Dets Space Surveillance Network (SSN) baseret på jord- og rumradarer giver USA en unik detektions- og identifikationskapacitet, som landet også bruger som et instrument til at øve indflydelse i relation til sine allierede og partnere.

Andre stater som Rusland, Kina, Japan, Indien og visse europæiske lande (Frankrig og Tyskland) har også udviklet rumovervågningsprogrammer. Grundet deres strategiske funktion er langt de fleste af disse programmer under militær kontrol med støtte fra rumagenturer.

I EU har Frankrig, Tyskland, Italien, Polen, Portugal, Rumænien og Spanien oprettet EU's SST-konsortium for omkostningsfrit at kunne vurdere risikoen for kollisioner i kredsløbsbaner samt ukontrolleret genindførsel af rumaffald i Jordens atmosfære og at detektere fragmenter i kredsløb. I 2023 bliver EU SST et partnerskab, der kommer til at omfatte flere medlemsstater, som skal levere en tjeneste med vurdering af kollisionsrisici til europæiske og globale satellitoperatører.

Enkelte private virksomheder har også etableret deres egne SST/SSA-systemer til at levere kommercielle data og -tjenester.

3.19. Som det konstateres i den fælles meddelelse og fremgår af denne udtalelse, er det største problem i forbindelse med STM-programmernes sammensætning manglen på international standardisering. Det står imidlertid klart, at det er nødvendigt at udvikle internationale standarder, retningslinjer og bedste praksis.

3.20. Globale initiativer og beslutninger om STM vil sandsynligvis skabe et udfordrende miljø for Europa og dets rumaktører. Amerikansk politik har taget føringen ved at erklære, at USA bør vise resten af verden vejen med hensyn til at udvikle bedre standarder for data og kendskab til situationen i rummet, udvikle et sæt standardiserede teknikker til at afbøde kollisionsrisici og fremme en række internationale tekniske standarder, praksis og sikkerhedsstandarder for rumoperationer.

3.21. EU har taget bestik af de strategiske, kommercielle og geopolitiske dimensioner af rumtrafikstyringen, som ikke er begrænset til det ydre rums bæredygtighed, men også angår fremtiden for Europas autonomi, når det gælder adgang til og udnyttelse af rummet.

De europæiske rumaktører har allerede udviklet nogle politikker og initiativer, der tager sigte på direkte eller indirekte at håndtere rumtrafikstyringsproblemer. Europas forsinkede håndtering af problemet gennem fælles projekter har imidlertid konsekvenser.

3.22. Den fremtidige konkurrenceevne for den europæiske satellitproduktion kunne blive truet, hvis virksomhederne blev tvunget til at bruge amerikanske STM-data eller til at ansøge om en amerikansk STM-licens med risiko for at få afslag. Der er også betydelige risici for europæiske udbydere af opsendelsestjenester.

Mange europæiske aktører er stærkt afhængige af de aftaler om datadeling, der er indgået med USA med henblik på det nye europæiske system for kendskab til situationen i rummet fra 2021 (Space Situational Awareness eller SSA). Det drejer sig bl. a. om ministerier og militær ([6]), europæiske mellemstatslige organisationer (ESA, EUMETSAT), kommercielle satellitoperatører og udbydere af opsendelsestjenester.

3.23. Efter EØSU's opfattelse bør EU vedtage bestemmelser, der ikke blot sikrer et certificeret ydelsesniveau, men også langsigtet adgang til rumbaserede tjenester. Desuden skal Europa, når det forsøger at gennemføre en troværdig fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, som rumaktiver yder et væsentligt, om ikke afgørende, bidrag til, opfylde de højeste sikkerhedskrav for brugerne i regerings- og forsvarssammenhæng.

3.24. EØSU bemærker, at EU's tilgang tidligere hovedsagelig har været fokuseret på fysisk beskyttelse af rumaktiver, hvilket hviler på en rigid og bekostelig strategi, men de seneste EU-initiativer peger i retning af et skifte til en tilgang rettet mod større modstandsdygtighed. EU slår i dag til lyd for en forebyggelsesstrategi med hensyn til sikkerheden i ruminfrastrukturen. Med henblik herpå har udvalget iværksat to vigtige initiativer, nemlig forslaget om at indføre en international adfærdskodeks for rumaktiviteter og det europæiske rumovervågningsprogram.

3.25. EØSU beklager imidlertid, at den første svaghed består i, at det er vanskeligt at koordinere kapaciteten i visse medlemsstater, der har deres egne overvågnings- og kontrolmidler. I dag er det vanskeligt at nå til enighed om, hvilket mål der skal nås i forbindelse med et europæisk STM-program. Spørgsmålet om styring af rumtrafikken er i betydeligt omfang et perfekt eksempel på, hvor vanskeligt det er at skabe en ægte europæisk ledelse i rumsektoren, selv om spørgsmålene om bæredygtighed i rummet og sikkerhed i det ydre rum er fælles for alle medlemsstater, enten fordi de anvender rumkapaciteter, eller fordi de bruger rumressourcer.

3.26. Disse vanskeligheder er alle hindringer for den europæiske rumindustris konkurrencedygtighed på internationalt plan. På langt sigt kan manglen på standarder fastsat af Europa og på kompatibilitet med andre standarder underminere den frie adgang til rummet. Det er ikke nok at have sin egen opsendelseskapacitet. Det er også nødvendigt at kunne opsende satellitter uafhængigt af standarder, der er fastlagt uden for Europa med henblik på at bevare den europæiske konkurrenceevne i rummet, hvilket man så med succesen med årets første mission med Ariane 5 den 22. juni 2022, der havde til mål at bringe to satellitter — en malaysisk og en indisk — i kredsløb. Desuden vil den næste etape, Ariane 6, snart blive en realitet. Den er mere fleksibel og billigere end Ariane 5 (og dermed mere konkurrencedygtig i forhold til det amerikanske SpaceX), og dens første flyvning er planlagt til 2023.

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview

3.27. EØSU benytter udsendelsen af denne meddelelse til at gentage:

— sit engagement i de civile anvendelser af Galileo inden for jernbane-, sø- og vejtransport

— sit ønske om en hurtig gennemførelse af de vigtige infrastrukturer, som kommissær Thierry Breton har foreslået.

3.28. Selv om det kan være nyttigt for udviklingen af fælles bestemmelser, at der findes normer og standarder, som nogle medlemsstater har udviklet på nationalt plan, er det absolut nødvendigt, at Europa etablerer sig som den endelige instans for standardiseringsforanstaltninger. Dette kræver, at EU's og ESA's medlemsstater bliver enige om målene og principperne for den europæiske STM-indsats, at der fastlægges hørings- og koordineringsmekanismer, og at der fastlægges en klar rollefordeling, en utvetydig ansvarsfordeling og en gennemsigtig aktivitetsfordeling mellem medlemsstaterne og de europæiske interessenter, uden at dette strider mod eksisterende systemer i andre lande.

3.29. Efter EØSU's opfattelse er den fælles meddelelse en sen, men ikke desto mindre velkommen anerkendelse af betydningen af at tackle de udfordringer på flere niveauer, der vil opstå som følge af forøgelsen af rumaktiviteter, som kan bringe den globale balance i fare, hvis de ikke reguleres med en bindende ramme.

Bruxelles, den 21. september 2022.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

BILAG

Supplerende udtalelse fra Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer — CCMI/196 — New Space — EESC-2022-01498-00-00-AS-TRA) findes på følgende sider.

»Udtalelse fra Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer om rumbaseret sikker konnektivitet og New Space: en europæisk industriel vej til uafhængighed og innovation

(supplerende udtalelse til TEN/775)

Ordfører: **Maurizio MENSI**

Medordfører: **Franck UHLIG**

Plenarforsamlingens beslutning	22.2.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 56, stk. 1
	Supplerende udtalelse
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer
Vedtaget i sektionen	24.6.2022
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	21/0/1

1. **Konklusioner og anbefalinger**

1.1. EØSU støtter Kommissionens initiativer vedrørende rumbaseret sikker konnektivitet og NewSpace, der skal styrke medlemsstaternes industrielle og operationelle uafhængighed. Sikring af autonomi er ikke alene afgørende for den fremtidige industrielle konkurrenceevne, men også for den strategiske uafhængighed og modstandsdygtighed ([1]), som det for nylig kom til udtryk ved manglen på elektroniske komponenter, navnlig efter covid-19-krisen og krigen i Ukraine, der har ramt den europæiske rumindustri hårdt.

1.2. EØSU mener, at sikker, tilgængelig og økonomisk overkommelig konnektivitet ikke blot er et vigtigt værktøj for et velfungerende deltagelsesdemokrati, men også en forudsætning for, at de grundlæggende rettigheder kan håndhæves korrekt, og en mulighed for borgerne og civilsamfundet for at få mere indflydelse.

1.3. Udvalget anerkender rummets betydning for vores økonomi og samfund samt dets strategiske relevans set ud fra et sikkerheds- og forsvarsmæssigt perspektiv, som krigen mellem Rusland og Ukraine vidner om. Derudover er den europæiske ruminfrastrukturs fysiske sikkerhed og cybersikkerhed, både på jorden og i rummet, samt de tilhørende data afgørende for at sikre kontinuiteten i systemernes tjenester, og at systemerne fungerer efter hensigten.

1.4. EØSU mener, at fremme af det europæiske rumøkosystem er afgørende for at kunne opnå fremskridt med hensyn til den dobbelte omstilling og løfte større globale udfordringer såsom klimaforandringer. Udvalget anerkender ligeledes, at der kan være fordele ved at inddrage nystartede virksomheder og SMV'er inden for rumsektoren i EU's rumprogrammer, bl.a. deres bidrag til EU's modstandsdygtighed og strategiske autonomi.

1.5. EØSU er af den faste overbevisning, at det er nødvendigt at sikre en effektiv og tilstrækkelig koordinering, da forvaltningen af et sikkert og uafhængigt rumbaseret konnektivitetssystem (i det følgende benævnt »programmet«) kræver samarbejde mellem forskellige organer.

([1]) Europa har den næststørste rumfartsindustri i verden, der beskæftiger over 231 000 fagfolk og skønnes at have en værdi på 53-62 mia. EUR — undersøgelsen »Space Market«, Europa-Parlamentet, november 2021.

1.6. EØSU mener, at det allerede eksisterende Horisont Europa-rammeprogram bør anvendes til at fremme rummarkedet, støtte udviklingen af innovative kommercielle løsninger for EU's rumsektor i de forudgående og efterfølgende led og sætte skub i udbredelsen af de nøgleteknologier, der er nødvendige for programmet i forbindelse med Euro ([2]) QCI- og ENTRUSTED ([3]))-initiativerne. Navnlig vil et europæisk system af komponenter, systemer og delsystemer kræve en massiv, langsigtet indsats for at genopbygge en stærk europæisk industri.

1.7. EØSU anbefaler, at der skabes synergier med Den Europæiske Forsvarsfond og gennem Kommissionens handlingsplan for samspil mellem den civile industri, rumindustrien og forsvarsindustrien.

1.8. Udvalget mener, at Kommissionens initiativ af hensyn til den europæiske rumindustris konkurrenceevne bør bidrage til udviklingen af avancerede kompetencer på rumrelaterede områder og støtte uddannelsesaktiviteter, hvorved det bliver muligt at udnytte EU-borgernes fulde potentiale på dette område. Dette vil også forbedre programmets vigtige sociale dimension.

1.9. EØSU understreger, at det er nødvendigt at tage al rumkapacitet i betragtning i forbindelse med moderniseringen af eksisterende rumaktiver (Galileo ([4])), Copernicus ([5])) og udviklingen af fremtidige konstellationer og tjenester. Dette vil øge modstandsdygtigheden i EU's rumaktiver og fremme dets industris konkurrenceevne. Tildeling af ansvar på grundlag af udviste kompetencer skal sikre, at programmet gennemføres effektivt.

1.10. EØSU mener, at EU skal fremme videnskabelige og tekniske fremskridt og støtte rumsektorens konkurrenceevne og innovationskapacitet, navnlig når det gælder SMV'er samt nyetablerede og innovative virksomheder, og således stimulere de økonomiske aktiviteter i såvel de forudgående som de efterfølgende led. Forsknings- og innovationsprogrammer spiller i praksis en afgørende rolle med hensyn til at øge EU's og dets medlemsstaters teknologiske kapacitet.

2. **Baggrund for udtalelsen, herunder det omhandlede lovgivningsforslag**

2.1. Kommissionens forslag sigter mod at udvikle et program for sikre og modstandsdygtige satellitkommunikationstjenester. Kommissionen er fast besluttet på at fremme innovation i rumsektoren og bidrage yderligere til udviklingen af et velfungerende europæisk New Space-økosystem, idet den har medtaget dette blandt nøgleprioriteterne i sit rumprogram. Med henblik herpå har Kommissionen iværksat CASSINI-initiativet ([6]). Dette skal navnlig sikre, at statslige brugere på lang sigt har adgang til verdensomspændende, pålidelige, sikre og omkostningseffektive satellitkommunikationstjenester, der understøtter beskyttelsen af kritisk infrastruktur, overvågning, eksterne foranstaltninger og krisestyring, og derved øge medlemsstaternes modstandsdygtighed.

2.2. Initiativet skal efter planen kunne trække på ekspertise fra den europæiske rumindustri, både fra veletablerede industriaktører og fra New Space-økosystemet. Den globale satellitkonnektivitet er således blevet et strategisk aktiv for EU's og dets medlemsstaters sikkerhed, tryghed og modstandsdygtighed. Forslaget sigter desuden mod at muliggøre adgang til kommerciel højhastighedsbredbånd i hele Europa, eliminere zoner uden dækning og sikre samhørighed på tværs af medlemsstaternes områder og udbrede konnektiviteten over geografiske områder af strategisk interesse såsom Afrika og Arktis. Efter Galileo og Copernicus vil den foreslåede tredje konstellation bygge på tre nye differentieringsfaktorer: indbygget sikkerhed (ved brug af nye teknologier som kvanteteknologi) for følsom kommunikation (forsvar), flere kredsløb samt en arkitektur baseret på offentlig-private partnerskaber (til yderligere fremme af den kommercielle dimension).

([2]) Det europæiske initiativ om kvantekommunikationsinfrastruktur (EuroQCI-initiativet).

([3]) Et forskningsprojekt om sikker satellitkommunikation (SatCom) for EU's statslige aktører. ENTRUSTED: »European Networking for satellite Telecommunication Roadmap for the governmental Users requiring Secure, inTeroperable, innovativE and standardiseD services«.

([4]) Det europæiske globale satellitbaserede navigationssystem, der har været operationelt siden december 2016, hvor det begyndte at tilbyde tjenester til offentlige myndigheder, virksomheder og borgere.

([5]) Den Europæiske Unions jordobservationsprogram, der leverer jordobservationsdata til tjenesteudbydere, offentlige myndigheder og internationale organisationer.

([6]) CASSINI: »Competitive Space Start-ups for INnovatIon« er Kommissionens initiativ for rumiværksættere, der har som hovedformål at støtte nystartede virksomheder og SMV'er i forskellige faser af deres vækst med et sæt værktøjer og midler.

2.3. Forslaget er i overensstemmelse med en række andre EU-politikker og igangværende lovgivningsinitiativer vedrørende data (f.eks. Inspire-direktivet ([7]) og direktivet om åbne data ([8])), cloudcomputing og cybersikkerhed. Navnlig vil tilvejebringelsen af statslige tjenester øge samhørigheden i tråd med EU's digitale strategi og strategi for cybersikkerhed ved at sikre integritet og modstandsdygtighed i Europas infrastruktur, net, kommunikation og data. Forslaget vil desuden understøtte konkurrenceevnen og innovationskapaciteten i EU's rumindustri og i høj grad bidrage til at sikre Europa en autonom og økonomisk overkommelig adgang til rummet i de kommende år, samtidig med at det får en kritisk og dybtgående positiv indvirkning på konkurrenceevnen i de europæiske løfteraketters driftsmodeller ([9]).

2.4. I konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde den 21.-22. marts 2019 blev det understreget, at Unionen er nødt til at gøre fremskridt med udviklingen af en konkurrencedygtig, sikker, inklusiv og etisk digital økonomi med konnektivitet i verdensklasse ([10]). Kommissionen anfører i sin *handlingsplan for synergier mellem civil-, forsvars- og rumindustrierne* af 22. februar 2021 navnlig, at den har til formål at »gøre det muligt for alle i Europa at få adgang til højhastighedsforbindelser og tilvejebringe et modstandsdygtigt konnektivitetssystem, der gør det muligt for Europa fortsat at være forbundet, uanset hvad der sker« ([11]).

2.5. Programmet vil supplere de eksisterende EU GOVSATCOM-ordninger om samling og deling af den eksisterende statslige satellitkommunikationskapacitet ([12]). Da satellitter har begrænset levetid, vil flere af de offentligt ejede infrastrukturer, der samles og deles under GOVSATCOM, skulle udskiftes i løbet af de næste ti år ([13]).

2.6. De stigende hybrid- og cybertrusselsniveauer og risikoen for naturkatastrofer har foranlediget de statslige aktørers skiftende behov i retning af større sikkerhed, pålidelighed og tilgængelighed af passende satellitkommunikationsløsninger. Desuden udgør stigningen i kvantecomputere en yderligere trussel, da disse computere vil kunne dekryptere digitalt indhold, der for tiden er krypteret.

2.7. Der er opstået forskellige offentligt støttede eller subsidierede megakonstellationer uden for EU, nemlig i USA, Kina og Rusland. Dette kombineret med manglen på ledige frekvenser og kredsløbsbaner og GOVSATCOM-kapacitetens begrænsede levetid skaber et akut behov for et rumbaseret system for sikker konnektivitet i EU. Programmet vil afhjælpe kapacitetsmangler med hensyn til statslige satellitkommunikationstjenester.

([7]) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/2/EF af 14. marts 2007 om opbygning af en infrastruktur for geografisk information i Det Europæiske Fællesskab (Inspire) (EUT L 108 af 25.4.2007, s. 1).

([8]) Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/1024 af 20. juni 2019 om åbne data og videreanvendelse af den offentlige sektors informationer (EUT L 172 af 26.6.2019, s. 56).

([9]) Med 18 satellitter i kredsløb i øjeblikket og mere end 30 planlagte satellitter i de næste 10-15 år er EU også den største institutionelle aftager af opsendelsestjenester i Europa. Løfteraketter, der er det næststørste område inden for europæisk rumproduktion efter kommercielle satellitter, styrker den europæiske industri. Kommissionen vil samle EU-programmernes behov for opsendelsestjenester og fungere som en intelligent aftager af europæiske pålidelige og omkostningseffektive opsendelsesløsninger. Det er afgørende, at EU fortsat har moderne, effektive og fleksible opsendelsesinfrastrukturfaciliteter.

([10]) I juni 2019 undertegnede medlemsstaterne erklæringen om en europæisk kvantekommunikationsinfrastruktur (EuroQCI), hvor de blev enige om at arbejde sammen — med Kommissionen og med støtte fra ESA — om at udvikle en kvantekommunikationsinfrastruktur, som omfatter hele EU.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) EU vedtog GOVSATCOM-komponenten i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/696 den 28. april 2021 for at sikre, at brugerne af GOVSATCOM har adgang til pålidelige, sikre og omkostningseffektive satellitkommunikationstjenester på lang sigt. Ifølge forordning (EU) 2021/696 skal den eksisterende kapacitet efter planen udnyttes i første fase af GOVSATCOM-komponenten frem til omkring 2025. I den forbindelse skal Kommissionen indhandle GOVSATCOM-kapaciteter fra medlemsstater med nationale systemer og rumkapaciteter og fra kommercielle satellitkommunikationstjenester eller tjenesteudbydere under hensyntagen til Unionens væsentlige sikkerhedsinteresser.

([13]) Faktisk er GOVSATCOM et strategisk aktiv, som anvendes af de fleste medlemsstaterne og er tæt forbundet med national sikkerhed. Statslige brugere har en tendens til at foretrække enten statsejede (ejere af statslig satellitkommunikation omfatter Frankrig, Tyskland, Grækenland, Italien, Luxembourg og Spanien) eller offentlig-private løsninger (f.eks. det tyske Satcom BW og det luxembourgske GovSat) eller at gøre brug af specifikke akkrediterede private udbydere. GOVSATCOM blev allerede i 2013 (Det Europæiske Råds konklusioner af 19.-20. december 2013) udpeget som et lovende område med mulighed for helt konkret at bidrage til målene om en stærk, sikker og modstandsdygtig Europæisk Union. Det er nu en integreret del af rumstrategien for Europa (Rumstrategi for Europa, COM(2016) 705 final), den europæiske forsvarshandlingsplan (Den europæiske forsvarshandlingsplan COM(2016) 950 final) og EU's globale strategi.

2.8. Programmet bør også gøre det muligt for den private sektor at levere kommercielle satellitkommunikationstjenester. Et offentlig-privat partnerskab blev i konsekvensanalysen vurderet til at være den mest hensigtsmæssige gennemførelsesmodel til at opnå programmets mål. Det vil navnlig fremme innovation i alle dele af den europæiske rumindustri (store systemintegratorer, uafhængige midcapselskaber, SMV'er og nyetablerede virksomheder).

2.9. Efterhånden som regeringer, borgere og EU-institutioner bliver stadig mere afhængige af konnektivitet, opstår der et behov for løsninger med højere sikkerhed, lav latenstid ([14]) og større båndbredde, og det er derfor nødvendigt med garanteret adgang til robuste løsninger ved hjælp af innovativ teknologi og nye industrielle tendenser og tilgange. Det planlagte system bliver hermed teknologiførende, som fremhævet i forslaget.

2.10. For at være omkostningseffektivt og udnytte stordriftsfordele bør programmet optimere matchningen mellem udbud af og efterspørgsel efter statslige tjenester.

2.11. Faktisk giver satellitkommunikation fuld dækning, som supplerer jordbaserede net. De betragtes i stadig større grad som et strategisk aktiv, hvilket understreger det voksende globale behov for statslige tjenester til at sikre en modstandsdygtig konnektivitet, ikke blot for at støtte deres sikkerhedsoperationer, men også for at forbinde kritiske infrastrukturer, fremme en effektiv elektronisk kommunikation på tværs af grænser og sektorer mellem europæiske offentlige forvaltninger, virksomheder og borgere, bidrage til udviklingen af en mere effektiv, forenklet og brugervenlig e-forvaltning på nationalt, regionalt og lokalt niveau ([15]), håndtere kriser samt støtte grænse- og havovervågning.

2.12. Oprettelsen af programmet vil følge en gradvis tilgang, der tilstræber kvalitet. Den indledende udvikling og ibrugtagning kan påbegyndes fra og med 2023, leveringen af de første tjenester og test i kredsløb af kvantekryptografi senest i 2025 og den fulde ibrugtagning med integreret kvantekryptografi, der muliggør fuldstændige tjenester, senest i 2028. De samlede omkostninger anslås til 6 mia. EUR, og finansieringen vil komme fra forskellige kilder i den offentlige sektor (EU-budgettet, medlemsstaternes og ESA's bidrag) og investeringer fra den private sektor. Hvad angår EU-finansieringen, underminerer den ikke gennemførelsen af eksisterende rumkomponenter i EU's rumforordning, navnlig Galileo og Copernicus.

3. **Generelle bemærkninger**

3.1. EØSU mener, at rumbaseret konnektivitet i dagens digitale verden er et afgørende og strategisk aktiv for et moderne samfund. Den muliggør økonomisk magt, digitalt lederskab og teknologisk suverænitet, økonomisk konkurrencedygtighed og samfundsmæssige fremskridt. Ved at give rumaktører en mere fremtrædende rolle skal programmet sørge for sikre rumrelaterede data og tjenester af høj kvalitet, der kan give EU's borgere og virksomheder socioøkonomiske fordele, øge EU's sikkerhed og autonomi og styrke EU's rolle som førende inden for rumsektoren, hvorved EU bliver i stand til at konkurrere med andre førende rumøkonomier og nye rumfartsnationer. Desuden er konnektivitet også et vigtigt teknisk redskab, som muliggør ytringsfrihed og fri bevægelighed for idéer.

3.2. EØSU mener, at sikker, tilgængelig og økonomisk overkommelig konnektivitet ikke blot er en forudsætning for et velfungerende deltagelsesdemokrati, men også for, at de grundlæggende rettigheder kan håndhæves uden vaklen, og en mulighed for borgerne og civilsamfundet for at få mere indflydelse. De europæiske borgere er i stadig højere grad afhængige af rumteknologi, -data og -tjenester. Dette indebærer især, at reglerne om beskyttelse af personoplysninger overholdes. Desuden spiller rummet en stadig større rolle for EU's økonomiske vækst, sikkerhed og geopolitiske vægt. I den betydning kan pålidelig og sikker konnektivitet betragtes som et offentligt gode for regeringer og borgere.

3.3. EØSU opfordrer til, at man anvender et offentlig-privat partnerskab som en passende gennemførelsesmodel til at opfylde programmets mål. Den direkte inddragelse af den private sektor skaber et miljø, der er gunstigt for den videre udvikling af højhastighedsbredbånd og gnidningsløs konnektivitet i hele Europa. Dette kan opnås ved at eliminere kommunikationszoner uden dækning, skabe samhørighed på tværs af medlemsstaternes områder og udbrede konnektiviteten over geografiske områder af strategisk interesse.

([14]) Ved lav latenstid skal forstås en minimal forsinkelse i behandlingen af computerdata gennem en netværksforbindelse. Jo lavere behandlingstiden er, desto tættere kommer man på realtidsadgang. En netværksforbindelse med lavere latenstid har meget korte forsinkelser.

([15]) Rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet. Resultaterne af den foreløbige evaluering af ISA-programmet (interoperabilitetsløsninger for europæiske offentlige forvaltninger), 23. september 2019, COM(2019) 615 final.

3.4. Ved hjælp af en konkurrencebaseret udbudsprocedure kan Kommissionen indgå koncessionskontrakter for at levere den løsning, som det kræver at beskytte EU's og medlemsstaternes interesser. Inddragelse af industrien via sådanne koncessionskontrakter skal gøre det muligt for private partnere at supplere programmets infrastruktur med yderligere kapacitet gennem yderligere egne investeringer.

3.5. I den forbindelse understreger EØSU, at den offentlige sektors rolle i tilstrækkelig grad bør afspejles i den fremtidige forvaltning af programmet med særlig vægt på infrastrukturens sikkerhed og omhyggelig kontrol med omkostninger, tidsplan og resultater. Kommissionen bliver programforvalter for etableringen og overvågningen af koncessionen. EU's agentur for rumprogrammet vil få til opgave at levere statslige tjenester, og Den Europæiske Rumorganisation skal føre tilsyn med udviklings- og valideringsaktiviteterne. Efter EØSU's mening har SMV'er også afgørende betydning for innovation og økosystemet i den nye rumøkonomi. Der bør derfor aktivt tilskyndes til SMV'ers udvikling af rumtjenester og til offentlige myndigheders og den private sektors indkøb heraf. Dette vil bidrage til at skabe arbejdspladser, forbedre de teknologiske færdigheder og styrke Europas konkurrenceevne, som bliver stadig vigtigere for EU's dobbelte omstilling til en bæredygtig og digital økonomi. Det vil sikre en effektiv og gennemsigtig konkurrence og styrke EU's teknologiske autonomi gennem specifikke krav vedrørende sikkerhed, driftskontinuitet og pålidelighed.

3.6. EØSU mener, at der i forbindelse med udbudsproceduren bør udarbejdes specifikke kriterier for tildeling af koncessioner, som sikrer, at nyetablerede virksomheder og SMV'er deltager i hele koncessionernes værdikæde, og dermed tilskynder til udvikling af innovative og disruptive teknologier. Såfremt ansættelsen af leverandører fra lande uden for EU kan give anledning til sikkerhedsrelaterede og strategiske problemer, bør der indføres passende regler for deltagelse.

3.7. SMV'er bør ifølge udvalget tilskyndes til at udnytte de mange finansieringsinstrumenter, som EU råder over, til at styrke rumøkosystemet, da dette vil bidrage til at skabe arbejdspladser, forbedre de teknologiske færdigheder og styrke Europas industrielle konkurrenceevne.

4. **Særlige bemærkninger**

4.1. EØSU mener, at EU's og medlemsstaternes strategiske suverænitet hovedsagelig afhænger af den europæiske industris teknologiske autonomi og evne samt af sikkerheden for satellitkommunikation, navnlig i en tid med voksende geopolitiske spændinger. EØSU bakker derfor stærkt op om initiativer til at styrke EU-medlemsstaternes industrielle og teknologiske suverænitet.

4.2. Udvalget støtter forslaget og betragter de mulige synergier mellem statslige aktiviteter og kommercielle civile aktiviteter som en vigtig mulighed set ud fra et økonomisk synspunkt, også for de ekstra tjenester, der tilbydes europæiske borgere i forbindelse med en global stigning i offentlige og private investeringer i rumfartsaktiviteter.

4.3. Udvalget understreger, hvor vigtigt det er at støtte konkurrenceevnen og innovationskapaciteten i EU's rumindustri. Det vil i høj grad bidrage til at sikre Europa en autonom og økonomisk overkommelig adgang til rummet i de kommende år, samtidig med at det har en kritisk og dybtgående positiv indvirkning på konkurrenceevnen i de europæiske løfteraketters driftsmodeller.

4.4. EØSU understreger, at programmet bør give telekommunikationsoperatørerne mulighed for at få gavn af den øgede kapacitet og pålidelige og sikre tjenester. Desuden vil den kommercielle dimension gøre det muligt for detailtjenester at nå ud til flere private brugere i hele EU.

4.5. Hvad angår forvaltningen af programmet (kapitel V i forslaget til forordning), fremgår det klart, at de vigtigste roller i programmet vil blive varetaget af fire hovedaktører, nemlig Kommissionen, Den Europæiske Unions Agentur for Rumprogrammet (»agenturet«), medlemsstaterne og Den Europæiske Rumorganisation (ESA).

4.6. I den forbindelse er EØSU overbevist om, at en klar fordeling af opgaver, roller og ansvarsområder sammen med en ordentlig koordinering mellem de forskellige aktører er afgørende for, at programmet kan fungere efter hensigten. En nøjagtig fordeling af ansvarsområder på grundlag af udviste kompetencer bør derfor også sikre en effektiv gennemførelse af programmet, for så vidt angår omkostninger og frister. En effektiv styring af rumtrafikken er ligeledes afgørende for at forbedre sikkerheden i betragtning af den stigende mængde affald i rummet.

4.7. EØSU understreger, at cybersikkerhed i forbindelse med infrastruktur, både på jorden og i rummet, er nøglen til at sikre systemernes drift og modstandsdygtighed.

4.8. Udvalget understreger, at programmet af hensyn til den europæiske rumindustris konkurrenceevne bør bidrage til udviklingen af avancerede kompetencer på rumrelaterede områder og støtte uddannelsesaktiviteter, fremme lige muligheder og ligestilling samt styrke kvinders indflydelse, hvorved det bliver muligt at udnytte EU-borgernes fulde potentiale på dette område.

4.9. EØSU understreger, at etablering og opgradering af infrastrukturen kan involvere mange industrielle aktører i flere lande, og at deres samarbejde skal koordineres effektivt med henblik på at udvikle systemer, der er pålidelige og fuldt integrerede, især hvad angår sikkerhed og cybersikkerhed.

Bruxelles, den 24. juni 2022.

Pietro Francesco DE LOTTO
Formand
for Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer«